

בִּירַח הַמֶּלֶא

חיה אסתר

נאוה ט' ברזני, אוצרת

האותיות של חיה אסתר מציירות תמונות. היא כותבת על האותיות שהן חייה ומכנה אותן "אחיות פורחות"¹. בנות המשפחה, האותיות, מתקבצות למילים, רוחפות, חיות בתמונות ומצטיירות כשהיא מספרת: "והנה הסירה העולה מן הים ויורדת אל הצילום. הצילום הפך ציור. הציור הוציא צבעים זוהרים. הצבעים הפכו לצבעי מים. המים הפכו לאד דק ואוורירי בתוך הסירה, וְשֵׁם ועדיין דמות אדם נושאת ידה, ועולה המראה הנפלא. ציפור ענק כחולה פעה מקור מוזהב הוציאה עיר בְּשָׁמִים עיר היהלום השחור, פירווי האֵלֶה, מתקבצים אל אלף זרועות, ואישה בעלת כנפיים רתומה לאלף טווסים דוהרת על עבים"². הקריאה במילים הפלסטיות והסמיכות הללו עשויות להניע דמיון ומחשבה בתמונות.

חיה אסתר מתארת: "אני הולכת ומלים באות לקראתי, אני נגפת בכך מלים. אבנים וסלעים אתם לי. ופתאום תענוג בא לי בכך, מתענגת חושקת בכך. [...] שד אתן ליי"³. המילים נעות, קרבות אליה, מציפות ומביסות אותה, אך בה בעת הן סלעיות ונייחות, מענגות, נחשקות, ולעיתים אימהיות ומזינות. היא מאנישה את המילים ומספרת שהיא נמשכת אליהן כיוון שהן מיטיבות עימה ומאפשרות לה לממש את רצונה לחיות בלבבות אחרים. יותר מכך, נדמה שהיא מתפללת אליהן כשהיא כותבת: "אנא מצאנה מלים מסילות ללב האנשים"⁴. המילים של חיה אסתר פורחות וזורמות על דפים לבנים; וחוברות לא פעם אל הדימויים. "אותיות טמונות בתמונות/תמונות טמונות במלים"⁵, וחיה אסתר מתמסרת לנייר הלבן וימדפדת בעולם.

התמונות של חיה אסתר מדברות, עיתים לוחשות, עיתים רוחשות, בוחשות, מרימות קול, רועדות, פורצות, זועקות. למשל בסדרת העבודות "רישום בשיר" בעת שהיא מסעירה את מילות השירים ומכסה את חלקן בתצריב המדמה מערבולת ערה. ניתן לקרוא בעבודות האלו דימוי של פרח חי או של אישה מרובת ידיים ותנועה שבה בעת חושפת ומכסה. בסדרות אחרות היא מצרפת אותיות צפופות ואת חלקן היא מכנה אותיות פורחות. הן רוחפות ומצטיירות על הנייר, כמו דוחקות זו בזו לנוע יחדיו במעגלים אינסופיים. המילים והדימויים חולקים חלקת נייר בעבודותיה

¹ חיה אסתר, הבלנדר במוח שלי תנור, 2016, ירושלים: 62 הוצאה לאור, עמ' 47. על האותיות שהן "אחיות פורחות", ראו גם בספרה "הרוח והדם", 1996, תל אביב: הוצאת ירון גולן, עמ' 80.

² שם, עמ' 20.

³ חיה אסתר, אקדמות השם, המחברת הראשונה, 1994, ירושלים: כרמל, עמ' 85.

⁴ שם, 76.

⁵ חיה אסתר, צֶרְחַת הַיָּפִי, 2008, ירושלים: כרמל, עמ' 14.

של חיה אסתר, וניתן לדמות כיצד המילים הופכות לדימויים והדימויים הופכים למילים בעת שהם דוברים ביניהם בשפה חידתית ואינטימית.

האמנית מתארת את הדף הלבן המוביל אותה "כלוח לב" מהנראה אל הלא נראה, אל כתב נסתר של אותיות ושל תמונות החקוק בו ונכתב בעומק תודעתה.⁶ חיה אסתר כותבת בקטלוג התערוכה "מראה מלכות" שמרחבי היסוד החזותי מרגשים אותה, אך אין להם תוקף משל עצמם.⁷ כלומר שהחיים הזורמים במרחב הזה, חייה, גופה, נשמתה, רוחה, הם ערוצי האנרגיה שמשפיעים על הממד החזותי, נעים, רושמים, מפעימים, שופעים ומשרטטים אותו. נותנים לו תוקף. עבודות ההדפס הן עבור האמנית זן נוסף של כתיבה ומסייעות למילים לבטא עוד פנים, להרבות בעוצמה.

"אז למה הגעת לירח?" אני שואלת את חיה אסתר שמראה לי שפעת ירחים. אחר כך אני קוראת בספריה שירח 'התעבר בתוכה' ושלעיתים היא עצמה ירחה.⁸ לפעמים היא מכנה עצמה "נקודה שחורה" העוקבת אחר מסלול הירחים ואחר השתנות צורתם וצבעם. בהאזנה קשובה היא אוצרת את כמוסת סודם, מתכנסת אל לבניותם השקטה ומפענחת את המעמקים האפלים בדימויים חזותיים ומילוליים.⁹ "וְחִפְיָתִי מִסְהַרְרֵת בְּיָרֵחַ הַמְּלֵא",¹⁰ היא משוררת ומציירת מילים; מחכה במרחב השמיימי ולסירוגין משייטת במרחב הקוסמי, מניעה את המסילות לליבם של אנשים.

⁶ הבלנדר במוח שלי תנור, עמ' 146-149; צרחת היופי עמ' 16.

⁷ חיה אסתר, מראה מלכות, 1997, ירושלים: דפוס העיר העתיקה, עמ' 2 [ללא ציון מספרי עמודים].

⁸ חיה אסתר, מעשה תהום, 2004, ירושלים: כרמל, עמ' 123, 135.

⁹ אקדמות השם, עמ' 17; מעשה תהום, עמ' 123, 135.

¹⁰ מעשה תהום, עמ' 135.